

Национални нафтни комитет Србије - Светског нафтног савета

БРОЈ 4
1. јул 2012.

БИЛТЕН

Мониторинг контроле квалитета горива – кључна битка за тржиште нафтних деривата

За Билтен говоре међународни ауторитети из области:

Ник Кластер,

директор развоја компаније Intertek:

Купци и Влада морају да казне продавце лошег горива

Роберт Мартин – испред мултинационалне компаније John Hogg:

Еуромаркер : *Метод ЕУ у напору да се контролише превара код горива*

Србија и контрола квалитета горива:

Васил Катинчаров, консултант за израду мониторинг система у Србији: *Мониторинг у малом обиму може одмах – утемељен систем за две до три године*

Снежана Ристић, начелник у Сектору за нафту и гас у МИЕ:

Први корак - стварање законског основа за увођење мониторинга

Новости из чланица Националног нафтног комитета

САДРЖАЈ:

3 **Порука читаоцима**

4 **Интервју:**

Ник Клостер, Intertek, директор Сектора развоја пројеката:
Купци и Влада морају да казне продавце лошег горива

8 **Роберт Мартин** – испред мултинационалне компаније John Hogg:
Евромаркер – веома ефикасан у спречавању утаје пореза

11 **Васил Катинчаров**, консултант за израду мониторинг система у Србији:
До утемељеног система мониторинга у Србији 2-3 године - одмах у малом обиму

15 **За Билтен:**
Снежана Ристић: Начелник у сектору за нафту и гас у МИЕ:
Први корак - стварање законског основа за увођење мониторинга

18 **Стручни текстови:**

Александар Недучин, Стручни сарадник Билтена:
Анализа квалитета моторних горива у Европи

21 **Вести из Светског нафтног света**

23 **Вести Националног нафтног комитета Србије**

24 **Чланице ННКС**

- Привредна комора Србије
- НИС а.д.
- ЈП Србијагас
- ЈП Транснафта
- Српска нафтно гасна асоцијација
- Универзитет у Новом Саду - Технолошки факултет

Поштовани читаоци,

Билтен Националног нафтног комитета Србије са овим својим четвртим издањем залази директно у једну од области нафтне привреде која погађа све актере на тржишту Србије.

Потрошачи не могу бити сигурни какво гориво сипају у резервоаре на домаћим пумпама, док на страни дистрибуције оне који желе поштено да послују разара „конкуренија“ сивог тржишта. Најзад, губи и држава значајно мањим приливом средстава од пореза на горива у буџет.

Из ових разлога је Национални нафтни комитет Србије у априлу ове године покренуо стручну расправу, како би се дошло до координата које ће бити упућене креаторима нормативних решења у овој области.

Овај Билтен, у разговорима са тренутно водећим светским ауторитетима у области контроле квалитета горива, као и са креаторима законске регулативе и програма надзора контроле квалитета горива у Србији претставља на својеврстан начин заокружени досије у коме институције, струка и обичан потрошач могу наћи одговоре на отворена питања са којима се свакодневно сусрећу.

ИНТЕРВЈУ: НИК КЛОСТЕР, Интертек, директор Сектора развоја пројеката

Купци и Влада морају да казне продавце лошег горива

Сврха система мониторинг квалитета горива (Fuel Quality Monitoring System-FQMS) је да осигура адекватан квалитет нафтних деривата дистрибуираних пумпама. Тако се осигурава висок и униформан ниво квалитета на свакој пумпи и помаже фирмама да направе корекције, када је то потребно. Такође, омогућава купцима да користе гориво највишег, гарантованог квалитета, док исте спецификације у свим земљама Европске Уније помажу да се смањи загађење животне средине и гарантује безбедност купаца, што доказују све мање концентрације олова, бензена, сумпора - каже Ник Клостер, директор Сектора развоја пројеката "Интертека", консултант за компаније широм света приликом оснивања лабораторија.

каснијем тренутку. То се назива "quality give away"). Сваки пад квалитета се нормално појављује и дугој путањи (и времену) од рафинерије преко складишта, цистерне и пумпе до потрошача.

Узрок лошег или слабог квалитета може бити и када се различите мешавине појаве у малопродајним складиштима у прелазном периоду зима - лето, и обрнуто.

Још један разлог може бити лоше чишћење малопродајних резервоара за пријем горива са мало или без сумпора.

БИЛТЕН ННКС

Који је најважнији корак у увођењу система мониторинг квалитета горива FQMS?

НИК КЛОСТЕР:

Тешко питање јер верујем да су сви кораци подједнако важни. Све почиње на националном нивоу увођењем директива ЕУ у законодавство и одлуком које министарство ће бити главно (на пример министарство економије или заштите животне средине). Мониторинг утиче на рафинерије, власнике пумпи и цистерни јер је потребно да прихвате и разумеју да инспектори могу да их посете и узму узорке, да обаве тестирање и да влада може да их казни ако је гориво лоше. Коначно, и јавност мора да буде адекватно обавештена о предностима FQMS у тренутку увођења, а потрошачи морају да прихвате систем тако што неће куповати гориво код продаваца који су имали гориво лошег квалитета више него једном.

БИЛТЕН ННКС

Шта је најслабија тачка мониторинг квалитета горива?

НИК КЛОСТЕР:

Мислим да су слабе тачке у успостављању FQMS - осигурати да је систем прихваћен од јавности и свих учесника на тржишту и да је непропустан што значи да резултати морају бити тачни, не сме бити грешака током узорковања и анализа. Ово можда звучи глупо, али шта бисте ви урадили ако сте из компаније Y и неко из компаније X посети вашу пумпу да би узео узорак за тестирање у компанији Z? Сигуран сам да бисте се успротивили. Наравно, конфликт интереса увек може да се појави и због тога је сржда узорковање и тестирање обави независна страна (на пример владина или независна лабораторија) и да редовне контроле и провере квалитета рада ове независне стране (или страна) морају бити договорене.

Важно је да се схвати да мониторинг увек подразумева проверу у одређеном временском

тренутку. Због тога гориво може бити у теорији одличног квалитета у тренутку провере, али веома лошег до следеће контроле.

БИЛТЕН ННКС

Како би земље требало да бирају најбољи FQMS?

НИК КЛОСТЕР:

Избор најбољег модела је ствар равнотеже, односно избор између тога како добити највећа побољшања на најлакши начин и са најмање трошкова. Због тога се могу јавити разлике између различитих држава.

БИЛТЕН ННКС

Који је модел најбољи за земље у транзицији?

НИК КЛОСТЕР:

Мој савет, уз задршку да је мој прилаз заснован на искуству научника и консултанта, је почети са најпростијим моделом како би се прикупило искуство о свим различитим аспектима FQMS и проценио успех. Без обзира на избор модела мора се постићи сагласност о адекватном начину његовог увођења, заснованом на разумевању заинтересованих страна.

Такође, једноставно правило да се поново контролишу пумпе на којима су утврђени лоши резултати ће помоћи да се брзо побољша општи квалитет горива и да се смањи број девијација.

Важно је да се ово не односи на маркирање горива које је повезано са преварама и избегавањем плаћања пореза. Такве ствари се морају сматрати криминалом и морају се спречавати законима.

Др Ник Клостер (доктор физичке хемије, 59 година) радио је за неколико индустријских компанија као аналитичар у лабораторијама, од биотехнологије и фармације, до нафте и гаса, пре него што је дошао у Интертек. Има богато искуство у оснивању лабораторија, управљању великим бројем сарадника и реорганизацији лабораторија. Радио је 12 година за Шел у рафинерији Пернис и у истраживачким и развојним лабораторијама ове компаније у Амстердаму. Током рада у "Интертеку" управљао је нафтним и хемијским лабораторијама које су пружале FQMS услуге владама, помагао је румунском Министарству економије и трговине да успостави овај систем пре уласка у ЕУ. Сада је директор Сектора развоја пројеката и саветује компаније за оснивање лабораторија широм света. Био је у одбору Краљевског хемијског друштва Холандије и председник Холандске асоцијације директора аналитичких лабораторија.

INTERVIEW: NIEK KLOOSTER, Intertek , Director Business Development & Projects

Government and consumers to penalize distributors in case of low quality

The purpose of a monitoring system is to ensure proper quality of fuels distributed at all filling stations of a network. It ensures a high and uniform level of quality offered at each station and helps operators to take corrective actions when necessary. It also enables customers to use fuel of highest, guaranteed quality. In addition to this, equivalent specifications in all countries of the EU help reduce environmental pollution and ensure customer safety (think of reductions in lead, benzene, sulphur in recent years) – says Dr Niek Klooster, director of Business Development & Projects in “Intertek”.

off-spec results at a later date. This is called “quality give away”). Then, any deterioration in quality normally occurs in the long trajectory (and time period) from refinery to depot to truck to retail station to consumer. A cause for bad or low fuel quality can be when mixtures occur in retail tanks in the transfer period of winter to summer grades and vice versa. Another cause can be improper cleaning of retail tanks in preparation for low Sulfur/Sulfur free grades.

NPCS BULLETIN:

What is the weakest spot in monitoring fuel quality?

NIEK KLOOSTER:

This is a difficult question as I believe that all steps are equally important! It all starts at a national level by transposing the EU directions into national legislation and deciding which Ministry will be leading (for example Ministry of Economy or of Environmental affairs). Then it affects refineries, owners of retail stations and transporters because acceptance and understanding is needed that inspectors may visit you to sample fuel, that this fuel is tested in a laboratory, and that government can take measures to enforce and penalize in case of low quality. Finally the general public should be properly informed about the advantages of an FQMS at the time of introduction and consumers should embrace such system by not buying fuel anymore from parties that have shown to sell wrong fuels more than once.

NPCS BULLETIN:

What is the weakest spot in monitoring fuel quality?

NIEK KLOOSTER:

I guess that weak spots in setting up a system for monitoring fuel quality is to ensure that the system is accepted by the general public and by all market parties and that the system is “watertight”. By “watertight” I mean that the results always can be considered to be “true” meaning that no mistakes have been made during sampling and analysing. This may sound as a “no-brainer” but what would you do in the situation that you belong to company Y and someone of company X visits your retail station to collect samples for testing in the laboratory of company Z? I am sure you would object! Of course a conflict of interest always might appear and therefore the crux is that both sampling and analysis should be performed by an independent party (for example government or an independent testing laboratory) and that regular checks or audits into the consistency of quality of this (or these) party (parties) should be agreed upon.

In addition to this it should also be realized that monitoring always implies a single check at one specific moment in time. Therefore in theory a fuel can be of top quality at the time of sampling but of very poor quality for the remainder of the year till the next moment of sampling.

NPCS BULLETIN:

How country can choose the best model of fuel quality monitoring system?

NIEK KLOOSTER:

Choosing the best model is a matter of equilibrium and choice between how to get the largest improvements in the easiest way against lowest costs. Therefore changes may occur between different countries.

NPCS BULLETIN:

What do you think is the best model for countries in transition, like Serbia?

NIEK KLOOSTER:

My advice (but you have to respect that I approach this question from my background as a scientist and as a consultant) is to start with the simplest model in order to grow experience with all different aspects of a FQMS and to evaluate (also with the EU) afterwards.

Irrespective of which model one chooses a proper enforcement system should be agreed upon realising that parties understand how the system will be enforced.

Also a simple rule to revisit fuel stations for which off-spec data have already been determined before will certainly help to quickly improving general fuel quality and decreasing the number of deviations.

Please note that issues around dyeing and marking of fuels in relation to laundering, counterfeit, and adulteration to evade or excise tax are not discussed here. Such activities are to be considered as crime and should be dealt with conform existing law.

Dr Niek Klooster (Ph.D. in Physical Chemistry, aged 59) worked for several industrial manufacturing companies as an analytical laboratory manager, ranging from the market areas biotechnology and pharmaceuticals, to oil and gas, base and specialty chemicals and polyolefins before joining Intertek. He has ample experience in areas of setting up laboratory services, coaching and managing large (>200) groups of staff, and reorganizing laboratory organizations. He worked 12 years for Shell in Refinery Pernis (20 MT/y) and in the Shell Research and Development (R&D) laboratories in Amsterdam. In his time with Intertek he managed an oil and chemicals laboratory, performed Fuel Quality Monitoring System (FQMS) services to governments, assisted the Romanian Ministry of Economy and Commerce setting up a FQMS before entering the European Union. At present he is Director Business Development & Projects and consults companies as for performance and organization of their laboratories. His activities are all over the globe. He was in the Board of the Royal Chemical Society of The Netherlands and Chairman of the Dutch Analytical Laboratory Managers Association.

ИНТЕРВЈУ: РОБЕРТ МАРТИН, шеф продаје компаније “Џон Хог техничка решења”,

Евромаркер – веома ефикасан у спречавању утаје пореза

Евромаркер је метод контроле употребе дизел горива за грејање, нафтног деривата који има ниже порезе, а може се користити и у аутомобилима и камионима, где се користи гориво које има веће порезе. Евромаркер је увела Европска комисија 2001. године и одличан је пример успешног пореског маркирања - каже Роберт Мартин, шеф продаје компаније “Џон Хог техничка решења”, дела “Џона Хога”, водећег светског произвођача маркера за нафтну индустрију.

БИЛТЕН ННКС:

Која је тајна његовог успеха?

РОБЕРТ МАРТИН:

То је заједнички метод за свих 27 чланица Европске уније у напору да се контролише превара код горива са смањеним порезима или без пореза, са јасним аргументима у бројевима. Због тога све укључене државе имају исте могућности да уведу стратегије за спречавање губитака у приходима од пореза.

БИЛТЕН ННКС:

Који су главни разлози за увођење Евромаркера у ЕУ? Колика је била утаја пореза?

РОБЕРТ МАРТИН:

У старту, када је уведен овај систем ЕУ је имала 15 држава. Неке су имале веће проблеме утаје од других. Поједине чланице су имале губитке прихода од 32 одсто, што је сада смањено на 13 одсто. Друге су имале губитке од 22 одсто и свеле су их на пет процената, уз тенденцију даљег смањења. Тренутни губитак због избегавања пореза у ЕУ је око 720 милиона фунти, што је око пет одсто вредности тржишта.

БИЛТЕН ННКС:

Да ли је било проблема у увођењу евромаркера?

РОБЕРТ МАРТИН:

Не, никаквих, помогло је што су многе земље већ примењивале неки систем маркирања. У многим случајевима увођење је било корисно јер је маркер заменио неке непожељне хемикалије.

БИЛТЕН ННКС:

Да ли је скупо његово коришћење?

РОБЕРТ МАРТИН:

Математика је следећа. Ако искористите литар маркера за 25.000 литара горива трошак по литру је цена маркера подељена са 25.000. Литар маркера је 25 евра, тако да је трошак по литру 0,001 евро. За нову земљу која приступа ЕУ постоји почетни трошак опремања рафинерија, терминала, других складишта дизела, који се користи у саобраћају, ту су и трошкови куповине хардвера, система за ињектирање и складиштење. Трошак зависи од система који намерава да уведете, али у односу на оно што ћете уштедети је занемарљив. Ту су и трошкови оспособљавања кадрова у полицији и царини. Опет, све зависи од бројева, броја контрола, на пример.

БИЛТЕН ННКС:

Србија има доста проблема са квалитетом горива и утајом пореза. Да ли је евромаркер решење?

РОБЕРТ МАРТИН:

Евромаркер не може да помогне код квалитета, али може код утаје пореза, ту је веома ефикасан. Други методи се користе за квалитет, један је додавање врсте невидљивог маркера у рафинеријама за извозну робу, и на граници где улази увозно гориво. Кључна ствар је да се се прописи обзнане јавно, да буду видљиви и познати свима. Извештаји о преступницима морају да буду такође објављивани и веома квалитетни. Важно је да се задржи стриктан режим, да се циљеви постављају и испуњавају.

Роберт Мартин ради 30 година у “Џону Хогу”. Водио је разне компаније у оквиру Групе, повезане са горивом, уљима, а тренутно је шеф продаје у “Џон Хог техничка решења”. Радио је за “Metalworking Lubricants USA” и “Gulf oil”. Студирао је трибологију на Кренфилд универзитету. Био је и секретар Британске федерације за мазива.

INTERVIEW: ROBERT MARTIN, “John Hogg Technical Solutions Ltd”, sales manager

Euromarker – very effective for tax evasion

Euromarker is method of controlling diesel fuel for heating and ‘off the road’ applications, i. e. gas oil in cars and trucks. The Euromarker system, introduced by the European Commission in 2001, is an excellent example of a fiscal marking system which has been implemented successfully - says Robert Martin sales manager at “John Hogg Technical Solutions Ltd”, part of “John Hogg Group”, leading manufacturer of solvent soluble dyes and marker chemicals for the international petroleum industry.

NPCS BULLETIN:

What were main problems in Euromarker introduction?

ROBERT MARTIN:

None really, as many countries already had a marking system of some kind already in place. In many cases, its introduction was beneficial - as the marker replaced some undesirable chemicals.

NPCS BULLETIN:

What is the secret of success of the Euromarker?

ROBERT MARTIN:

It is a harmonized method throughout all 27 E.U. countries in an effort to control fraud of Tax rebated (reduced) or Tax exempt fuels, giving strength in numbers. Therefore, all of the involved countries had the same opportunities to introduce a deterring strategy to avoid loss of Revenue.

NPCS BULLETIN:

What are the main reasons for introduction of Euro-marker in EU? What was the amount of tax evasion?

ROBERT MARTIN:

Initially, the E.U at the time of introduction had 15 countries involved. Some of them had worse theft problems than others. In some cases market revenue losses were more than 30 percent. This is now down to 13 percent and being maintained. Other cases had 22 percent losses - these are now down to a controlled 5 percent and reducing! My understanding is that, current losses in the E.U amount to around 720 million pounds, which is around 5 percent of market value.

NPCS BULLETIN:

Is it expensive to introduce Euromarker?

ROBERT MARTIN:

The actual cost of the Euromarker product broken down into euro per marked liter of fuel is approx. - down to 3 places decimal. If you input 1 liter of dye marker to 25.000 liters of fuel, then the actual cost per marked liter of fuel is the cost of the dye marker divided by 25.000. The cost of 1 liter of dye marker is 25 euros. The cost is 0,001 euros. For a new country joining the EU there are initial set up costs at refineries, terminals and other storage gas oil areas - the costs involved would be for the hardware needed, to install injection and storage systems. This cost clearly depends on what would be required and compared to what you will save, it is insignificant. Cost of resources within the policing structure and data analysis (Customs??) would also need to be taken into account. This would involve man hours: logistical costs: test equipment and material costs: and laboratory overheads. Again, this would depend on the extent of the numbers involved.

NPCS BULLETIN:

Serbia has big problems with controlling fuel quality and tax evasion in this sector. Is Euromarker solution for Serbia?

ROBERT MARTIN:

It is not a method to use though, to control poor fuel quality in general, but it is very effective for tax evasion. There are other ways of identifying poor fuel quality, one of them being to add another type of invisible tracer (Marker) at the refinery stage - for exported material, or by fuel analysis at the border when imported fuel is coming in. This fuel could then be subsequently marked for identification with another tracer. The key factors following any introduction of legislation is to continually maintain the Enforcement strategies in place. The legislation must - initially - be publicized, with enforcement and compliance very visible and high profile. Publications of perpetrations detected - must again have a very high profile. It is important that a strict regime is maintained, targets set and achieved (in terms of numbers of 'stop and test').

Robert Martin has 30 years service with the John Hogg Group. Managed different companies within the Group, including Fuel Companies, Lubricant Companies and currently Sales Manager at John Hogg Technical Solutions Ltd - Manufacturers of Dyes and Markers for the Petrochemical Industries. Previously worked for Metalworking Lubricants USA and Gulf Oil. Studied tribology at Cranfield University. Also ex treasurer of the British Lubricant Federation.

ИНТЕРВЈУ: **ВАСИЛ КАТИНЧАРОВ**, консултант Владе Србије за увођење система мониторинга квалитета горива

До утемељеног система мониторинга у Србији 2-3 године – одмах у малом обиму

Систем мониторинга квалитета фосилних горива може да почне одмах у малом обиму и са постојећом опремом, без обзира што је нема довољно и није баш модерна, као што је то био случај у Бугарској. Све зависи од државе - каже Васил Катинчаров, бугарски стручњак, који ради на пројекту увођења мониторинга у Србији.

мониторинга како би се прикупило искуство и подесили елементи контроле. У том случају само је потребно да се одобри регулатива одлуком владе.

БИЛТЕН ННКС:

Докле су стигле припреме за увођење система мониторинга квалитета горива?

ВАСИЛ КАТИНЧАРОВ:

Увођење система мониторинга квалитета течних горива се састоји од политичких одлука о установи која ће обављати мониторинг, преко законског одређивања њених финансијских права и обавеза, до свакодневних контрола кроз узорковање, тестирање и извештавање о квалитету горива. За земље ЕУ циљеви су прецизно дати у директивама о квалитету горива (98/70/ЕК, 99/32/ЕК, 2000/71/ ЕК, 2003/17/ ЕК, 2005/33/ ЕК и 2009/30/ЕК за фосилна горива) и директивама за обновљиве изворе енергије (2003/30/ЕК анд 2009/22/ЕК). Ови циљеви су основа нове техничке регулативе за увођење националног система за мониторинг квалитета фосилних горива и за обрачун редукације гасова са ефектом стаклене баште израђене током остваривања пројекта ЕУ "Одрживи развој у енергетском сектору" (ЕВРОЕЈД 129767/К/СЕР/РЕ). Осим регулативе урађена је и анализа локалне и међународне легислативе у области мониторинга и тренутно стања лабораторијске опреме и могућности контроле.

Припремљен је и приручник за кориснике заснован на захтевима одлуке Европске комисије 159/2002/ЕК и ЕУ стандарда ЕН 14274 или мониторинга квалитета дизела и бензина. Приручник се односи на Модел Б горе поменутог стандарда и одређује минимални број узорка по региону да би се добили статистички релевантни подаци. Предложен је Акциони план како би се испунили захтеви директива о квалитету горива ЕУ што је пре могуће.

БИЛТЕН ННКС:

Колико ће времена требати да се уведе систем мониторинга?

ВАСИЛ КАТИНЧАРОВ:

Имајући у виду организацију тендера за набавку опреме, чињеницу да куповина може да траје више од пола године, обуку запослених, дуге процедуре калибрања набављене опреме и њене акредитације, да припреме прописа о фосилним и био-горивима могу да потрају као што је то, на пример, било у Естонији, могуће је да ће бити потребно 2-3 године да се добије добро утемељен систем. Али, у зависности од расположивих финансијских средстава и жеље да се направи добра контрола, и без обзира што не постоји потребна опрема, коју захтевају директиве ЕУ о квалитету горива, може се почети са применом

БИЛТЕН ННКС:

Шта пише у Акционом плану?

ВАСИЛ КАТИНЧАРОВ:

Бави се са две могућности, у зависности од капиталних инвестиција и одлука државе. У оквиру пројекта као део Акционог плана урађен је предлог прописа, од надлежних министарстава зависи када ће бити усвојени.

БИЛТЕН ННКС:

Где је досад било највише проблема?

ВАСИЛ КАТИНЧАРОВ:

Први су били прописи - доста аката који утичу на политичку и практичну примену ЕУ директива. Други проблем је био недостатак опреме у лабораторијама, посебно за тестирање горива са фосилним и биолошким пореклом. Трећи проблем је мањак производње био-горива, узимајући у обзир захтеве директиве ЕУ 2009/30/ЕК за продају биогорива, да биодизела има највише седам одсто био-компоненте и био-етанол десет одсто.

БИЛТЕН ННКС:

Који прописи морају бити усвојени да би се увео мониторинг у Србији?

ВАСИЛ КАТИНЧАРОВ:

Узимајући у обзир да су прописи о квалитету горива фрагментирани, недостатак закона за продају био-горива и њихових мешавина са минералним горивима, предложено је да се уведе нови закон који ће решити све проблеме јер су прописи који се односе на квалитет фосилних горива повезани са квалитетом био-горива. Директиве ЕУ захтевају да се продају мешавине (блендирана) горива, а количина потрошеног био-горива у ЕУ до 2020. године требало би да бдуе око 20 одсто. До тада би Србија требало да постане чланица ЕУ и директиве ЕУ би требало да се потпуно примене у националном законодавству.

Васил Катинчаров има велико искуство у области квалитета горива, тестирања и увођења система за мониторинг квалитета горива, као и конкретно теоретско и практично знање о овим системима у неколико чланица ЕУ, Аустрији, Белгији, Холандији... Од 2001. године ради као консултант на примени стандарда квалитета и мониторинга горива у складу са ЕУ директивама. Оснивач је Директората за контролу квалитета горива у Бугарској и бугарског система за мониторинг квалитета течних горива у складу са директивама ЕУ. Има универзитетске дипломе из техничких наука, хемијског и цивилног инжењеринга.

INTERVIEW: VASSIL KATINCHAROV, bulgarian expert engaged in project of introduction FQMS in Serbia

Monitoring sistem in Serbia may be started even now in small scale

Fuel quality monitoring sistem (FQMS) related to the mineral fuels may be started even now in small scale and with the existing equipment, no matter that it is not enough and modern as we did in Bulgaria. It is up to the beneficiary - says Vassil Katincharov, bulgarian expert who is engaged in project of introduction FQMS in Serbia.

NPCS BULLETIN:

How long period is needed for introduction of fuel control monitoring sistem in Serbia?

VASSIL KATINCHAROV:

Bearing in mind that the technological process for organizations of the tenders for supply of these necessary equipment, the supply itself in some cases needing more than a half of a year, training of the staff (for some devices is necessary special university training and accumulated experience of a one and more years), the long lasting procedures for calibration of the newly supplied equipment and the procedures for the accreditation of the new equipment, and the elaboration of one complete law dealing with the legislation of the fossil and bio-fuels, it may be supposed that at least 2-3 years will be necessary for to have a well established and working system. But depending on the available financial resources and the desire for making good control of the dispensed fuels by the petrol stations, no matter of the lack of the all necessary equipment, as required by the Fuels Quality Directives, the FQMS may be started in order to accumulate experience and to tune precisely the elements of the control. In such case only a Regulation should be approved and the corresponding governmental Act should be issued.

NPCS BULLETIN:

Can You tell us how far have reached preparation for introduction of fuel control monitoring sistem in Serbia?

VASSIL KATINCHAROV:

The establishments of a liquid fuels quality monitoring sistem consists of activities as political decisions establishing a Body performing the monitoring, enacting legally his financial rights and his duties as well as performing every day control through sampling, testing and reporting the liquid fuels quality. For the EU member-states the targets are given precisely in the Fuel Quality Directives (98/70/EC, 99/32/EC, 2000/71/EC, 2003/17/EC, 2005/33/EC and 2009/30/EC for fossil fuels) and the Renewable Energy Sources Directives (2003/30/EC and 2009/22/EC). These targets are the basic elements of the developed new Technical Regula-

tions for establishment of national sistem for monitoring of mineral liquid fuels quality and calculation of reduction of GHG emissions drafted during the realization of an EU financed project "Sustainable Development in the Energy Sector" (EUROPEAID 129767/C/SER/RE). Beside the drafted Technical regulation an analysis of the local and international legislation in the field of the fuel quality monitoring, analysis of the actual state of laboratory equipment and possibilities for control were evaluated.

For realization of correct function of the FQM Sistem an User's Manual was prepared based on the Requirements of the EC Decision 159/2002/EC and the EU standard EN 14274 or monitoring the quality of diesel and petrol. The Manuals selects the Model B of the above mentioned standard and determines the minimum number of samples per regions to be tested in order to be received statistically reliable data. On the basis of all the analysis and drafts of technical regulations an Action Plan was proposed in order to fulfill the requirements of the EU Fuel Quality Directives as soon as possible.

NPCS BULLETIN:

What was proposed in Action Plan?

VASSIL KATINCHAROV:

The Action Plan deals with two possibilities, depending of the capital investments, also depending on the Beneficiary's action and decisions. Within the Project as part of the Action Plan an example of a draft of Regulation on monitoring of fuel quality was proposed. It is a matter of time such a Regulation based on the articles of the New Energy Law to be agreed by the concerned parties (Ministries) and a Governmental decree to be issued. That also depends on the Beneficiary's action.

NPCS BULLETIN:

What laws and other regulative must be adopted in order to introduce fuel control monitoring system in Serbia?

VASSIL KATINCHAROV:

Taking into account the fragmented legislation concerning the fuels quality, the lack of legislation concerning the placing on the market of the bio-fuels and their blends with mineral fuels, it was recommended to elaborate a new law which will solve all the problems, because the quality of fossil fuels legislation is interconnected with the quality of bio-fuels. The Directive requires placing on the market blended fuels, and the amount of used bio-fuels in EU by 2020 should be about 20%. By this period of time RS may be considered as member-state and the requirements of the EU Directives should be completely implemented in the local legislation.

NPCS BULLETIN:

Where You had/have most problems?

VASSIL KATINCHAROV:

The first important problem we faced during the development of the project was in the area of the legislation - a lot of legal acts influencing the political and the practical implementation of the EU Directives requirements. The second important problem was the lack of equipment in the existing laboratories, especially for the purposes of testing blends of fuels with fossil and biological origin. The third important problem we faced was the lack of production of bio-fuels, bearing in mind the requirements of the EU Directive 2009/30/EC for placing on the market fuels with bio-diesel max. 7% (v/v) and bio-ethanol max 10% (v/v).

Vassil Katincharov has long term experience in fuel quality, fuel testing and design of monitoring systems. Accumulated theoretical and practical knowledge about the liquid fuels quality monitoring systems in several member-states as Austria, Belgium, Netherlands etc. Since 2001 working in the implementation of quality standards and monitoring of fuels according to EU directives. Founder of the Directorate General for quality control of liquid fuels in Bulgaria and of the Bulgarian system for monitoring the liquid fuels quality according to the requirements of the EU Directives. He has university degree in chemical engineering, university degree in civil engineering and PhD of technical sciences.

ЗА БИЛТЕН ННКС: СНЕЖАНА РИСТИЋ, Начелник у Сектору за нафту и гас у ММЕ

СИСТЕМ ЗА МОНИТОРНИГ КВАЛИТЕТА ТЕЧНИХ ГОРИВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Први корак – стварање законског основа за увођење мониторинга

Увођење мониторинга квалитета горива није значајно само са становишта имплементације директива Европске уније у законодавство Републике Србије, већ и са становишта квалитетнијег живота становништва, одрживости буџетских прихода, као и одржавања позитивног имиџа нафтних компанија које послују на тржишту Републике Србије

Снежана Ристић је у министарству надлежном за послове енергетике запослена од 2003. године. Од 2007. године начелник Одељења за правне економске и техничко-технолошке послове у области нафте и гаса; Усавршавала се кроз обуке у земљи и иностранству (Oxford Princetone Programme, Mangenta Gobal, World Refining Association, Економски факултет Београд ...); У оквиру радних тела Секретаријата Енергетске заједнице члан је Радне групе за животну средину и представник Републике Србије за нафтну област. Током рада у министарству учествовала у реализацији више пројеката у области нафте и гаса, као и изради законских и подзаконских аката. У оквиру пројекта „Одрживи развој у енергетици“ била је координатор реализације дела пројекта везаног за мониторинг квалитета течних горива, израчунавање уштеда емисија са ефектом стаклене баште, као и обележавања/сертификације биогорива.

Преузете обавезе и законодавни оквири

Законом о ратификацији Уговора о оснивању Енергетске заједнице у југоисточну Европу, Србија се на мултилатералној основи обавезала да у области нафте у своје национално законодавство имплементира директиву 1999/32/ЕЦ која се односи на смањење садржаја сумпора код одређених течних горива, као и директиву 2003/30/ЕЦ која дефинише биогорива и намеће обавезе државама чланицама да на тржиште ставе одређену количину биогорива за потребе транспорта.

Такође, Законом о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица и Србије дефинисани су циљеви потписивања споразума, који, између осталог обухватају и подржавање напора Републике Србије да развија привредну и међународну сарадњу и кроз усклађивање свог законодавства са законодавством Европске уније. У нафтној области, усклађивања законодавства, поред

већ наведених директива обухвата и директиву 98/70/ЕЦ која се односи на квалитет бензина и дизел-горива, као и све припадајуће измене и допуне.

Пројекат «Одрживи развој у енергетици»

У циљу бољег разумевања обавеза Републике Србије у вези са Кјото Протоколом, као и у циљу дефинисања Акционог плана за пуно имплементацију директива из области нафте, Министарство за инфраструктуру и енергетике спровео је пројекат «Одрживи развој у енергетици», који финансира ЕУ, а њиме руководи Делегације Европске Уније у Републици Србији.

Резултат овог пројекта у области нафте је предлог Акционог плана за имплементацију ЕУ директива које се односе на квалитет бензина и дизел-горива, садржај сумпора код одређених течних горива, као и пласмана биогорива на тржиште Републике Србије. Такође, пројектом је дат и Предлог за успостављање система за мониторинг квалитета горива у Републици Србији у складу са захтевима релевантних ЕУ Директива и стандарда ЕН 14274, као и за израчунавање и извештавање о емисијама гасова са ефектом стаклене баште које потичу од транспортних средстава.

Током рада на пројекту анализирано је постојеће стање у Републици Србији са становишта законске регулативе, техничких могућности, као и постојећих људских капацитета. Након извршених анализа закључено је да не постоји јасан законски оквир за успостављање система мониторинга квалитета течних горива, као ни потпуни технички капацитети који би били основ за функционисање овог система. Акционим планом, као први корак, предложено је одређивање државног органа у оквиру којег ће бити успостављено тело за мониторинг. Величина и структура овог тела, као и потребна улагања, овисили би о улози система мониторинга у Републици Србији.

Комбиновани модел

Уколико систем буде предвиђен за испуњење минимума захтева директиве, годишње би требало испитати око 450 узорака горива, што би подразумевало капиталне инвестиције у опрему од око 800-950.000 евра, као и накнаду за испитивање око 150.000 евра на годишњем нивоу.

Уколико би систем имао шири значај, односно уколико би поред испуњења минимума захтева директиве вршио и функцију заштите здравља и имовине потрошача, годишње би требало испитати око 3.500 узорака што би подразумевало капиталне инвестиције у опрему од око 1.500.000 евра, као и накнаду за испитивање око 1.000.000 евра на годишњем нивоу.

Имајући у виду висину потребних улагања, као и чињеницу да се свако додатно оптерећење произвођача и трговаца нафтом и дериватима нафте одражава на цену деривата нафте, разматран је и комбиновани модел који би у почетку значио само задовољење захтева директиве, а касније се проширио у циљу заштите здравља и имовине потрошача. Овај модел би омогућио даљи развој пројекта система мониторинга квалитета горива, који би било могуће финансирати из постојећих фондова Европске уније.

Приликом успостављања система за мониторинг система квалитета горива, неопходно је располагати са адекватним информацијама о малопродајним и другим трговинским објектима по регионима, количином и врстом деривата која се дистрибуира по регионима, величином популација, као и бројем возила и њиховом територијалном распоређеношћу.

Пример за Републику Србију

У складу са стандардом ЕН 14274, потребно је утврдити величину земље и одговарајућу територијалну организацију (статистички региони). Република Србија се, у складу са овим стандардом, сматра малом земљом, која дистрибуира следеће количине горива (подаци за 2010. годину):

Бензин - 557.000 тона/год;

Дизел - 1.597.000 тона/год.

У сценарију који би одговарао задовољењу минималних захтева, а уважавао територијалну подељеност на регионе, минималан број узорака по класи горива дат је Табелом 1 (Републици Србији би одговарао модел Б)

Табела 1

Минималан број узорака по класи горива у сваком зимском и летњем периоду			
Модел	А	Б	Ц
Мала земља			
Бензин по класи	50	100	50
Дизел гориво	50	100	50
Велика земља			
Бензин по класи	100	200	--
Дизел гориво	100	200	--

Ако би се вршила провера свих бензинских станица, и узимала минимално 2 узорка (1 за бензин 1 за дизел гориво) са сваке бензинске станице, укупан број потребних узорака је дат Табелом 2.

Табела 2

РЕГИОН	ДИЗЕЛ		БЕНЗИН 95	
	п %	Број узорака	п %	Број узорака
Београд	24	340	25	360
Војводина	26	375	26	375
Шумадија и Зап Србија	21	305	20	290
Јужна и Ист. Србија	21	305	21	300
Косово и Метохија	8	115	8	115

Улога тела за мониторинг квалитета горива у Републици Србији биће посебно важна у моменту када се створе услови за пласман биогорива на тржиште. У складу са регулативом Европске уније, произвођачи и трговци биогоривом, односно горивом које у свом саставу садржи биогориво, дужни су да извештавају одговарајуће органе о уштедама емисија гасова са ефектом стаклене баште. Имајући у виду да би мониторинг квалитета горива у Републици Србији обухватио не само мониторинг горива нафтног порекла, већ и мониторинг горива биопорекла и блендираног горива, достављање извештаја о уштедама емисија стаклене баште новоуспостављеном телу за мониторинг квалитета горива представља логичан корак. Имајући у виду да су уштеде емисија гасова са ефектом стаклене баште део обавезног извештавања, тело за мониторинг квалитета горива у Републици Србији било би централна тачка за прикупљање одговарајућих података, анализа и извештаја на основу којих би се формирали сви потребни извештаји који се тичу течних горива.

Увођење мониторинга квалитета горива није значајно само са становишта имплементације директива Европске уније у законодавство Републике Србије, већ и са становишта квалитетнијег живота становништва, одрживости буџетских прихода, као и одржавања позитивног имиџа нафтних компанија које послују на тржишту Републике Србије. У том циљу, неопходно је у што скоријем року започети са стварањем законског основа за увођење система мониторинга. Поред законског основа неопходно је радити на развоју техничких могућности тела за мониторинг и лабораторија, као и обуци кадрова који би се бавили послом мониторинга, тако да се у потпуности задовоље захтеви који се постављају у оквиру прописа који се тичу квалитета и извештавања.

СТРУЧНИ ТЕКСТОВИ

Анализа квалитета моторних горива у Европи

Пише: Александар Недучин

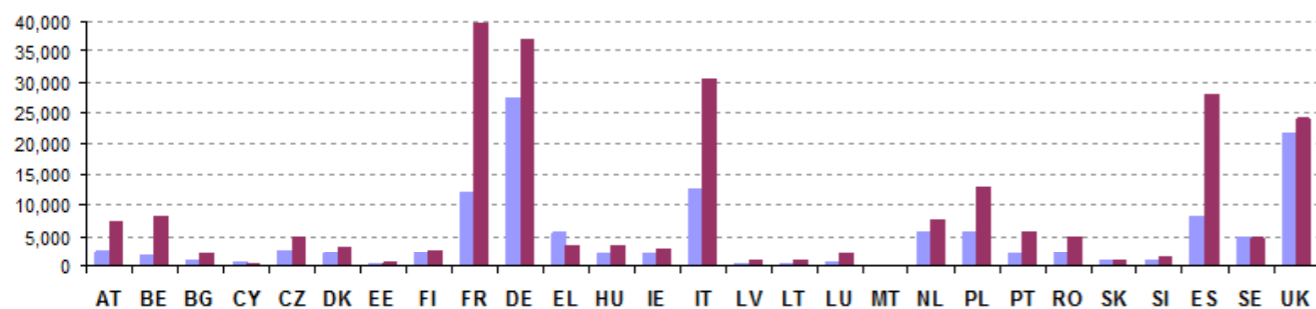
У складу са Директивом 98/70 Парламента и Савета Европске Уније, земље чланице су почев од 2002. године у обавези да доставе годишње Извештаје о квалитету моторних горива коришћених у друмском транспорту. Осим анализе прикупљених узорка бензина и дизел горива, Извештаји садрже и податке о њиховим укупним количинама које су биле у промету у календарској години која предходи 30. јуну када је рок за предају Извештаја.

Осми збирни Извештај (за 2009. годину) који је Европска Комисија доставила Европском Парламенту и Савету, објављен је званично крајем првог квартала ове године (23.03.2012. године). Од 27 земаља чланица, 14 је поднело Директивом тражени извештај у року, а две (Немачка након 5 месеци, Малта након 6 месеци). Тринаест земаља је то урадило за мање од месец дана после утврђеног рока.

Обзиром на велики обим достављених података и узорка, као и веома гломазан административни апарат Уније, не треба да чуди да је за обраду добијених података било потребно готово две године. У 2009 години, на ЕУ тржишту било је 4 квалитета моторног бензина (са истраживачким октанским бројем

RON 91, 95, 95-98 и 98). од којих је са 64,4% доминирао бензин са РОН 95. Што се тиче дизел горива, регистрован је само један тип дизел горива (са <10 ppm сумпора).

слика бр. 1 Промет моторних горива у току 2009. (бензин означен плаво) у милионима литара

Анализом приспелих извештаја од земаља чланица, утврђено да су испитивања показала да се квалитет моторних горива углавном налази у прописаним границама. Код моторног бензина се посматра 18 параметара, а код дизел горива 5. За сваки параметар се одређује минимална, максимална и средња вредност и стандардна девијација.

Узорци моторног бензина из осам ЕУ држава су у потпуности били усаглашени са ЕУ прописима (стандард ЕН 228 : 2004), а сви узорци дизел горива из девет ЕУ држава (ЕН590:2004). Данска, Италија, Литванија, Шпанија и Шведска су документовале у потпуности сагласност квалитета свих својих узорка бензина и дизел горива са постављеним стандардима. Девет земаља је имало више од 10 узорка бензина који нису одговарали квалитетом, а Белгија, Бугарска и Француска више од 50. Код дизел горива је 5 земаља имало више од 10 неодговарајућих узорка, а само Бугарска више од 50 узорка.

REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL, Quality of petrol and diesel fuel used for road transport in the EU: Eight annual report (Reporting year 2009), Brussels, 23.03.2012, COM (2012) 127 final
 predhodni izveštaji su dostupni na <https://circabc.europa.eu/browse/5e89b837-2bec-4284-b9f3-c156271268f7>
 EU Fuel Quality Monitoring – 2009, Summary Report – Final, Fiona Twisse, ED 05471, 2011.

табела бр. 1. Преглед неодговарајућих узорка по врсти горива и земљама

Земља	Моторни бензин			Дизел гориво		
	број узетих узорка	број узорка ван стандарда	ван стандарда % узорка	број узетих узорка	број узорка ван стандарда	ван стандарда % узорка
Аустрија	203	4	2	100		
Белгија	4.649	73	1,6	4.236	44	1
Бугарска	336	55	16,4	385	87	22,6
Кипар	173	25	14,5	108	5	4,6
Чешка	768	35	4,6	866	23	2,7
Данска	46					
Естонија	340	12	3,5	200	2	1
Финска	206	6	2,9	177		
Француска	828	50	6	401	13	3,2
Немачка	366	10	2,7	186	2	1,1
Грчка	271			120	4	3,3
Мађарска	120	1	0,8	120		
Ирска	6	6,3	82	4	4,9	
Италија	200			200		
Летонија	1026	2	0,2	969	1	0,1
Литванија	104			100		
Луксембург						
Малта	24	2	7,4	23		
Холандија	100	3	3	100	1	1
Пљска	427	13	3	320	4	1,3
Португалија	200	8	4	100	3	3
Румунија	346	31	9	205	17	8,3
Словачка	167			136	7	5,1
Словенија	144			182	1	0,5
Шпанија	516			279		
Шведска	753			11	6	54,5
Енглеска	2.202	7	0,3	2.494		

Квалитет моторног бензина

Анализа узорка моторног бензина је показала следеће:

1. напон паре у летњим условима (мах 60 кПа) је био ван граница прописаног квалитета код 174 узорка,
2. мањи октански броја (РОН/МОН) је утврђен код 37 узорка,
3. због неодговарајућег процента дестилације на 100/150°Ц (мин 46,5%, одн. 75% в/в) регистровано је 13 узорка ван спецификације,
4. са повећаним садржајем сумпора је идентификовано 59 узорка моторног бензина.

Као пример, наводи се да је било 11 француских (мах 89 кПа), 8 бугарских (мах 70,6 кПа) и 42 белгијска (мах 87,5 кПа) узорка који су имали напон паре ван дозвољених граница. У једном португалском узорку, садржај сумпора варирао је чак до вредности од 41 ppm, док 20 бугарских није одговарало стандарду. У овом случају идентификован је узорак са 27 ppm сумпора.

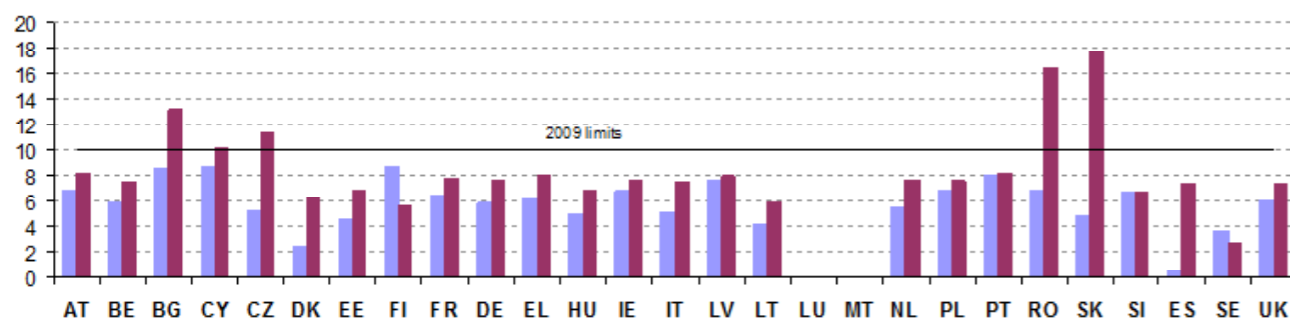
Квалитет дизел горива

Анализа узорака дизел горива је показала да:

1. 170 узорака није одговарало стандардом захтеваном садржају сумпора (објашњава се првом годином примене обавезног преласка са садржаја од 50 ppm на 10 ppm),
2. 34 узорка нису имала вредност 95% тачке дестилације која се тражи стандардом,
3. 10 испитаних узорака су имала мању цетанску вредност од предвиђене (минимално 51,0),
4. најдрастичнија одступања су забележена код садржаја сумпора.

Бугарска је имала 65 узорака ван стандардног садржаја сумпора, са максимумом од 182 ppm. Међутим, рекордне вредности су биле 946 ppm (чешки узорак), 768 ppm (словачки) и 375 ppm (румунски).

слика бр. 2 Просечан садржај сумпора (ppm) у бензину (означено плаво) и дизел гориву

Просечан садржај сумпора у бензину за сваку земљу је рачунат на бази средњег садржаја сумпора у узорцима појединог типа бензина и удела тог типа у укупној годишњој продаји бензина.

Модел дефинисања броја узорака

Број узорака иначе зависи од тога да ли се земља определила за свој национални модел (Белгија, Шпанија, Данска, Немачка, Малта, Португалија, Шведска, Енглеска), или је прихватила статистичке моделе које дефинише европски стандард EN 14274 : 2003 у поглављу бр. 5 (модел А, Б И Ц).

Тако су Финска, Грчка и Холандија усвојиле модел "А" (макро региони), Бугарска и Румунија модел "Б" као "мале" земље а Француска и Пољска као "велике", те Аустрија, Мађарска, Чешка, Естонија, Словачка и Совенија модел "Ц" где се земља изједначава са једним регионом.

Узорковање по правилу обухвата све пумпне станице, увозне и дистрибутивне терминале, складишта и рафинерије, али се разликује од земље до земље. Шведска на пр., која се у овом домену влада сходно свом националном систему мониторинга, узорке узима само из рафинерија и/или терминала. Иначе, узорци се углавном узимају само на пумпним станицама.

Учесталост узорковања се такође разликује од земље до земље (док се Француској и Италији обавља сваког месеца, у Румунији се не обавља у мају, јулу и септембру до децембра, у Мађарској не у јануару, марту, априлу и октобру, итд.).

Свака од земаља чланица у Извештају доставља и мере које предузима против оних код којих је анализом констатовано да квалитет горива не одговара усвојеном стандарду. Било да се ради о казнама, кривичном гоњењу, или "наме анд схаме" (изношење у јавност), што се сматра врло ефикасном мером у високо развијеним земљама где постоји јака конкуренција на тржишту горива, са брендираним компанијама.

У међувремену је дошло до ажурирања података за Аустрију за 2010. годину. Промет бензина је тада био на нивоу од 1.820.432 тоне и узето је 203 узорка, а промет дизел горива 6.227.484 тоне и узето је 100 узорака. Новина је да ће Аустрија са статистичког модела Ц прећи у наредном извештајном периоду на модел А са два макро региона – северозападни и југоисточни.

ICCT, Best Practices of fuel Quality Inspection, Working paper No.2011-11, Freda Fung

[1] Methods of fuels testing and reporting according EU Directives requirements, C. Schuetz, november 2011.

ВЕСТИ ИЗ СВЕТСКОГ НАФТНОГ САВЕТА

World Petroleum Council

Припреме за наредни Светски нафтни конгрес – Москва 2014.

МОСКВА, 27.јуни 2012. – Чланови Програмског савета (CPC) 21.Светског нафтног конгреса размотрили су у Москви (23-27.јуни) припреме за овај најрепрезентативнији глобални форум нафтне и гасне привреде, који ће се одржати 2014.године у главном граду Русије.

На претходном Светском нафтном конгресу у Дохи (децембар 2011.), на коме је први пут у својству пуноправног члана Светског нафтног савета (WPC) учествовала и Србија преко свог Националног нафтног комитета (ННКС), у Програмски савет за московски „нафтни самит“ изабран је Др Слободан Соколовић, генерални секретар ННКС.

На слици: Чланови делегације ННКС на Конгресу у Дохи

Задатак Програског савета, тела који се бира сваке три године, односно између два Конгреса WPC, је да учествује у обликовању садржаја и предлагању начина организације конгреса, пратећи истовремено трендове и преокупације глобалне нафтне привреде. На претходном састанку CPC у Хјустону договорено је да централна тема московског конгреса буде : Одговорност у снабдевању растућег света енергијом.

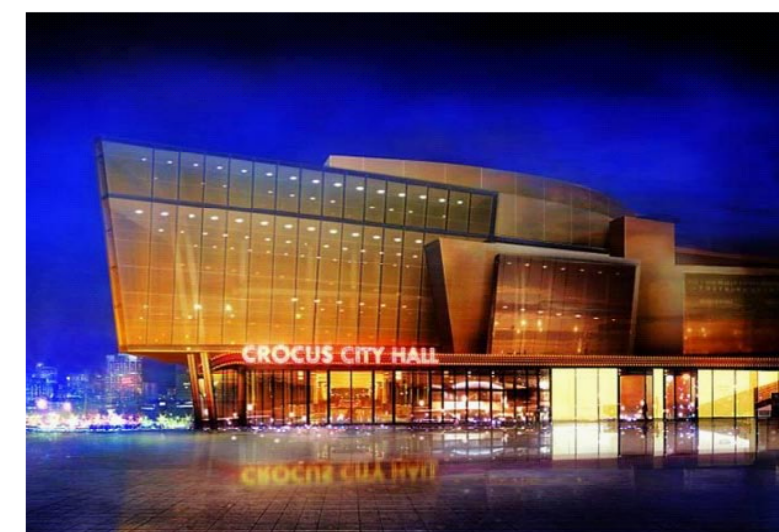
CPC је на састанку у Москви дефинисао из приспелих предлога Националних комитета садржаје Форума, Округлих столова и презентација најбољих искустава у свим сегментима нафтне и гасне привреде, подељеним у четири блока.

На предлог др Соколовића усвојено је да у оквиру Блока који ће се бавити руковођењем у индустрији , поред осталих, једна од тема буде управљање знањем, друга сарадња националних и приватних нафтних компанија, а трећа трансформација нафтних у енергетске компаније.

WPC ће ове предлоге доставити Националним комитетима на усвајање, а Програмски савет ће на наредној седници у септембру ове године Казахстану усвојити програмску структуру 21.Конгреса у Москви, као и уводничаре и председавајуће за све предложене.

Председник WPC: Снажна порука московског нафтног Конгреса

МОСКВА, 27.јуни 2012. Председник WPC Ренато Бертани (на слици) у поруци Програмском савету (CPC) наводи да тема Конгреса у Москви носи снажну поруку о изазовима, одговорностима и приликама пред којима се налази нафтна индустрија. Бертани каже да CPC активно ради на припреми програма Конгреса и додаје да ће ускоро бити послати позиви Националним нафтним комитетима да предложе председавајуће, модераторе и уводничаре за разне седнице нафтног самита.

Председник WPC истиче да добро напредују припреме за Конгрес у Моксви, који ће се одржати у врхунски опремљеном Изложбеном центру Крокус (на слици) и наглашава да тема конгреса носи снажну поруку о изазовима, одговорностима и приликама које се налазе пред овим сектором. Председник Светског нафтног савета је са задовољством констатовао да Програмски савет Конгреса активно ради на разради и развоју програма који ће обухватити најновије трендове у нафтом и гасном сектору.

Поред припреме Светског нафтног конгреса, Извршни комитет и секретаријат WPC раде, поред осталих, и на следећим стратешким активностима, наводи у поруци Бертани:

СТРАТЕШКЕ АКТИВНОСТИ

Ради успуњења својих циљева WPC спроводи један број стратешких активности у сарадњи са чланицама, укључујући

Светски нафтни конгрес	Москва, јуни 2014 “ Одговорност у снабдевању растућег света енергијом ”
Активности младих	Комитет младих* је зацртао низ задатака у циљу ангажовања младих људе WPC Менторски програм је сада у свом 2.циклусу WPCYouthConnect website ради као online дискусионни форум
Форум младих	Калгари, октобар 2013 “Неконвенционална решења за неконвенционални Свет ”
Међу конгресне активности	Сарадња са телима везаним за индустрију Ad hoc студије и публикације Комунициранје са чланицама и компанијама
WPC Фонд легата **	Коришћење конгресних прихода у корист локалних заједница
WPC Центар глобалног знања	Web base data центар, доступан свим Националним комитетима (НК), треба попунити чланцима, презентацијама и кључним статистикама из индустрије, ради ширења најбољих искустава и праксе међу нашим земљама чланицама
Експертске радионице НК	Циљане расправе о кључним питањима и технологијама; главне резултате радионица пренети на Специјалној седници током Конгреса

* Одлуком WPC са Конгреса у Дохи (дец.2011.) и Комитет младих је именован др Драган Говедарица

** Финансираће се делом нето прихода будућих конгреса, као и добровољним приходима Националних комитета, а начин расподеле средстава одредиће се на наредном састабнку Савета.

ВЕСТИ ИЗ НАЦИОНАЛНОГ НАФТНОГ КОМИТЕТА СРБИЈЕ

Национални нафтни комитет Србије - Светског нафтног савета

Стручни скуп „КВАЛИТЕТ ГОРИВА – СИСТЕМ МОНИТОРИНГА И МАРКИРАЊЕ“

Београд, 24. април 2012. - Током стручне радионице која је одржана у Привредној комори Србије, указано је на трендове који се заснивају на увођењу европске регулативе у области мониторинга квалитета горива, као и на искуства у маркирању горива, као методе којом се смањује сиво тржиште, додатно контролише квалитет горива и повећава буџетски прилив.

Др Слободан Соколовић, генерални секретар Националног нафтног комитета Србије навео је податак да и у Европској унији постоји сиво тржиште када се говори о квалитету горива, али у проценту од само један до два одсто. Код нас је тај проценат значајно већи, чиме су теже и последице у вези са квалитетом бензина и дизел горива које добија потрошач на бензинској пумпи, а и држава на тај начин има смањени прилив буџетских средстава. Из ових разлога је Национални нафтни комитет Србије и одлучио да организује стручну расправу, како би се дошло до координата које ће бити упућене креаторима нормативних решења у овој области.

Др Ник Клостер, директор развоја „Intertek hemikal“, говорио је о паралелним искуствима у Холандији, Белгији и Румунији.

Роберт Мартин из мултинационалне компаније „John Hoog“, која производи чисте боје и маркере за велике потрошаче у 70 светских земаља, детаљно је објаснио како функционише систем Евромаркера.

Снежана Ристић и Зоран Филиповић из Министарства инфраструктуре и енергетике говорили су о статусу пројекта „Систем за мониторинг квалитета горива“ и о студији случаја у вези са маркирањем горива у Србији.

Чланице ННКС

ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ

Представљен Предлог нове економске политике 2012-2016

БЕОГРАД, 15. јуни 2012. У првих сто дана Владе, потребно је предузети хитне мере које ће зауставити пад економске активности и створити предуслове за неодложне структурне и системске реформе у циљу обезбеђивања макроекономске стабилности, каже се у документу који је усвојио Управни одбор ПКС.

Управни одбор Привредне комора Србије на својој 19. седници разматрао је и Скупштини ПКС на усвајање упутно „Предлог нове економске политике за период 2012-2016.“

Документ је плод систематичног рада стручних служби ПКС, економске струке и академске заједнице и привредне заједнице. Учили смо ограничења и у односу на њих предложили решења, рекао је председник ПКС Милош Бугарин на 19. седници Управног одбора ПКС, последњој у овом саставу.

Предлог даје анализу стања у кључним сегментима који се тичу функционисања државе, као што су амбијент пословања, буџет, финансирање државе, фискална и парафискална оптерећења, јавни сектор и монетарна политика. Такође, даје се детаљна анализа стања у области запошљавања, а у сегменту који носи назив „Привреда“ документ обрађује структурне проблеме, проблем финансирања привреде, проблем неликвидности и конкурентност. Уз сваку од ових тема, у документу се дају конкретне препоруке. Предлог нове економске политике од 2012. до 2016. године дуго и темељно је припреман за нову Владу Србије чије се формирање жељно ишчекује, пре свега зато што су управо привредници свесни тежине ситуације у којој се

налази земља, а привреда посебно, рекао је Бугарин, нагласивши да се прецизно наводи шта треба урадити у првих 100 дана Владе, а шта на период од четири године.

Потпредседница ПКС Видосава Џагић детаљно је представила документ. Рецесија у области светске привреде има директног утицаја на нетрансформисану српску привреду, рекла је она и подсетила да су негативни трендови, присутни од средине 2011, задржани и у првом кварталу 2012. године – у односу на исти период претходне године реални пад БДП износи 1,3 одсто, а индустријске производње 5,9 одсто, смањење извоза у доларима за 9,2 одсто, а присутан је раст спољнотрговинског дефицита, смањење запослености, нестабилност и константно слабљење националне валуте и поред честих интервенција НБС. То недвосмислено указује да ће ова година бити пуна изазова, па је потребно све активности усмерити на смањење јавне потрошње, одржање макроекономске стабилности и економски опоравак.

Краткорочно, у првих сто дана Владе, потребно је предузети хитне мере које ће зауставити пад економске активности и створити предуслове за неодложне структурне и системске реформе у циљу обезбеђивања макроекономске стабилности како би се избегли ризици да се поново под изговором кризе одложе неопходне реформе, каже се у документу који је УО ПКС упутно Скупштини ПКС на усвајање.

Успоравање индустријске производње ове године, као и трендови од 1989. до данас говоре

да су у питању превазиђени модели, да је ниво индустријске производње низак а структура производње неодговарајућа, рекла је Џагић и закључила да већ имамо макроекономску нестабилност.

Макроекономски оквир за период 2012-2016. године мора бити заснован на отклањању кључних диспропорција, присутних између укупне производње и потрошње, домаће штедне и нивоа неопходних инвестиција, увоза и извоза који ствара јаз који се покрива задуживањем, развијених и неразвијених региона, односа између активног и издржаног становништва, односа броја запослених и незапослених, односа броја запослених у администрацији и производном сектору, односа броја запослених и броја пензионера.

Дугорочни циљ треба да буде достизање годишње стопе раста од око пет одсто у условима макроекономске стабилности, тј. ниске и стабилне инфлације, одрживости фискалне и платнобилансне позиције, стабилности финансијских тржишта и тржишта рада. За остварење овог циља неопходна је макроекономска стабилност и ниска инфлација, флексибилан курс са циљем очувања конкурентности, консолидација јавних финансија са смањењем јавне потрошње на око 35 одсто БДП, као и промена структуре јавне потрошње, што подразумева изградњу новог концепта државе. Реформа јавног сектора треба да донесе и увођење корпоративног управљања у јавном сектору у складу са ОЕЦД принципима и смерницама, а неопходно је комплетирање регулативе и инфраструктура за приватно-јавно партнерство. За остваривање дугорочног циља, каже се у документу, потребна је и пореска реформа, ефикаснији механизам заштите поверилаца и поштовање уговора, окончање процеса приватизације, реформа тржишта рада и повећање мобилности радне снаге.

Реформе су неопходан али не и довољан услов за одржив привредни раст Србије. Неопходно је донети План опоравка производње намењене извозу, који би подразумевао креирање ефикасније политике подстицања инвестиција, стабилнији пословни амбијент са ефикасном и рационалном администрацијом и одсуством корупције, каже се у документу.

Индустријска производња у Србији износи у овом тренутку 40 одсто производње коју је Србија имала 1989. године, а уколико се настави овим темпом од 0,7 одсто раста годишње, индустријска производња у овом, 21. веку неће успети да се врати на ниво из 1989. године прошлог века. Овај податак оставио је најјачи утисак на привреднике, чланове Управног одбора ПКС. Председник Управног одбора компаније Синтелон таркет Никола Павичић рекао је да је највећи проблем Србије то што нема довољно храбрости да истини погледа у очи.

ЕПС – ослонац реиндустријализације Србије

БЕОГРАД, 22. јуни 2012. - Привредна комора Србије, у сарадњи са ЈП Електропривредом Србије, Конзорцијумом за консалтинг и инжењеринг у енергетици, уз подршку Министарства за инфраструктуру и енергетику Републике Србије, организовали су скуп „Електропривреда Србије - темељни ослонац реиндустријализације Србије“

Драгомир Марковић, генерални директор Електропривреде Србије истакао је да треба ојачати економску снагу ЕПС-а, што у наредне две - три године захтева значајно повећање цене електричне енергије која је тренутно најнижа у региону. Марковић је подсетио да у протекле две деценије немамо нових производних капацитета и да је просечна старост постројења у Србији 39 година. Он је нагласио да је протеклих девет година ЕПС у инвестиције уложио 4 милијарде евра и да су у тим радовима скоро 50 одсто извођача

биле домаће компаније. Према његовим речима, инвестиције у нове производне капацитете ЕПС допринеће оживљавању српске привреде, сигурном и квалитетном снабдевању домаћих потрошача у условима повећане потрошње енергије, повећању ефикасности и конкурентности компаније и јачењу извозног потенцијала. У исцрпној презентацији Марковић је навео податак да се очекује годишњи пораст потрошње електричне енергије од 1,68 одсто на годишњем нивоу све до 2020. године.

Саветник премијера за енергетику, Петар Шкундрић, рекао је да је могуће у наредне четири године очекивати ниво инвестиција у енергетици Србије од две до 2,5 милијарде евра годишње и да треба подржати домаће компаније

на тим пословима. Електропривреда Србије је темељ реиндустријализације наше земље, јер само економским оснаживањем те компаније и повећањем инвестиционог потенцијала могуће је повећати привредну активност и запосленост у земљи, ангажовањем домаћих компанија на ревитализацији и изградњи нових постројења. „Подршку би требало дати домаћим компанијама на исти онај начин како су то уредиле друге, развијеније државе“, подвукао је Шкундрић. Он је нагласио и да у јавном сектору може више и боље да се ради, јер то захтевају околности и предстојећи велики инвестициони циклус. У том контексту Петар Шкундрић је предложио да се у будућој Влади формира посебно Министарство за рударство, енергетику и екологију.

У НАЈБОЉЕМ ИНТЕРЕСУ СРПСКЕ ПРИВРЕДЕ

Привредна комора Србије је независна, савремена и одговорна небуџетска институција, национална асоцијација свих српских привредника која своју традицију, искуство, знање и стручност ставља у службу најбољег интереса својих чланица и српске привреде.

Били смо и остаћемо одговоран партнер и подршка вашем пословању кроз услуге пословног информисања и саветовања, издавања докумената и сертификата, унапређења економске сарадње са иностранством, независног суђења и арбитраже, едукације, као и заступања, заштите и промоције интереса наше привреде у земљи и свету.

НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ

Управни одбор НИС одобрио концепцију развоја производње базних уља у Рафинерији Нови Сад

БЕОГРАД - Управни одбор НИС одобрио је половином маја концепцију развоја производње базних уља у Рафинерији Нови Сад и донео одлуку о почетку пројектних радова у оквиру ње.

Пројекат развоја производње базних уља у

прерађивачким погонима представља део стратегије НИС – један од начина диверсификације палете производа компаније и оријентисаности ка европској тржишној коњукутури, као и повећења ефикасности и конкурентности на регионалном тржишту нафтних деривата.

У најскорије време НИС ће приступити тражењу компаније за израду техничког пројекта нове производње. У складу са концепцијом, грађевински радови у Рафинерији Нови Сад могу почети у првом кварталу 2013. Пуштање у рад нових производних линија планирано је за прво полугодиште 2015 године. Обим инвестиција у пројекат процењује се на око 100 милиона долара.

Комплекс за производњу базних уља биће у могућности да произведе око 180 хиљада тона производа годишње.

Концепција развоја производње базних уља у погонима у Новом Саду је плод дугог заједничког рада експертског тима НИС и Владе аутономне покрајине Војводине и Новог Сада.

Влада АП Војводине створила је максимално повољне услове за реализацију овог пројекта. Поред потврде могућности продужетка лиценци за експлоатацију налазишта нафте Велебит, која ће због карактеристика свог хемијског састава постати основна сировина за производњу базних уља, проширена је и територија слободне економске зоне Нови Сад. То ће обезбедити услове за интензивнији развој производних погона, отварање нових радних места и развој технолошке базе.

Поред прилично сложених макроекономских услова и вишка прерађивачких капацитета у региону југоисточне Европе, развој специјализоване производње у Новом Саду омогућиће не само да се сачува рафинерија већ и да се значајно повећа ефикасност процеса захваљујући потпуној искоришћености логистичких предности као што су поседовање складишта нафте, система пријема компоненти и отпремања готових производа, станице за бункерисање, резервоара. Рафинерија Нови Сад постаће НИС-ов центар за производњу уља, што ће компанији омогућити значајно смањење трошкова производње, складиштења и отпреме.

Поред осталог, модернизација производних капацитета рафинерије у оквиру одобрене концепције створиће предуслове за даљи развој и других видова производње – битумена, техничких течности и т.д.

Генерални директор НИС Кирил Кравченко је изјавио: «Настављамо рад на модернизацији компаније и развоју наше производне базе, који смо започели 2009. Наш инвестициони програм предвиђа техничко обнављање и увођење нових технолошких решења у свим сегментима пословања. Развој производње базних уља у Рафинерији Нови Сад је део пројекта модернизације прерађивачких капацитета. Ми диверсификујемо своју палету производа, боље се прилагођавамо променљивим тржишним условима и потрошачима. Важно је да на том путу наилазимо на разумевање и подршку од стране основних партнера. Ми изузетно ценимо енергију и одлучност с којима нас је Влада аутономне покрајине Војводина подржала по питању очувања производње у Рафинерији Нови Сад».

Председник Владе АП Војводине: Одлука НИС а.д. о инвестирању и развоју производње базних уља у рафинерији Нови Сад, као резултат подршке Владе АП Војводине за радно ангажовање 250 младих стручњака у овој компанији и на овом конкретном пројекту, није једини заједнички подухват, као ни једини пример подршке Владе АП Војводине компанији НИС а.д. Прогодишњим споразумом је покренута иницијатива за формирање заједничког предузећа са циљем развијања геотермалних потенцијала покрајине и ефикаснијег коришћења обновљивих извора енергије, што је у интересу и Војводине и оних компанија, као што је НИС а.д., које су профитабилне у енергетском сектору. Рад овакве компаније сигурно ће утицати на бољи живот тржишта и створити нове услове за запошљавање.

Војводина дефинитивно носи имиџ атрактивног и поузданог домаћина свим страним компанијама које улажу своја средства, идеје и знања у ову покрајину. Управо потврда тог имиџа јесу 6,5 милијарди евра инвестиција страних компанија, 65.500 запослених, признање „Фајненшл Тајмса“, као и четврти потписани споразум о социо-економској сарадњи НИС а.д. и Владе АП Војводине.

НИС шампион екологије

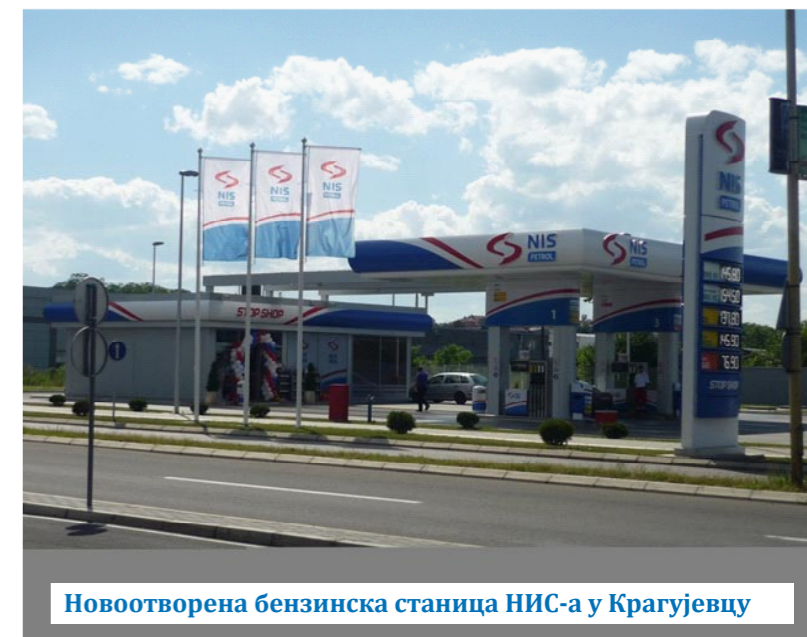
НОВИ САД - Компанија НИС добитник је Златног шампионског пехара за екологију 79. Међународног пољопривредног сајма у Новом Саду. Ово признање НИС је заслужио за допринос заштити животне средине изградњом постројења САРУ за прераду истрошене сумпорне киселине, које је недавно пуштено у погон у панчевачкој рафинерији.

Награда је уручена на свечаности “Вече шампиона” у Српском народном позоришту, а примио ју је Дејвид Елисон директор Дирекције ХСЕу НИС-у.

У име НИС-а награду је примио David Alison (у средини)

БЕОГРАД - У оквиру програма модернизације малопродајне мреже НИС-а и увођења јединственог «триколор» брэнда НИС Петрол, половином јуна, НИС је отворио три бензинске станице - комплетно реконструисану бензинску станицу Медијана 2 у Нишу, док су нов визуелни идентитет добиле бензинске станице у Крагујевцу - Крагујевац 2 и Крагујевац 5.

Новоотворена бензинска станица НИС-а у Крагујевцу

Вредност инвестиције у бензинску станицу Медијана 2 износи милион евра. Ово је прва станица у Нишу под новим брэндом. Темелјна реконструкција реализована је према важећим светским техничким и еколошким стандардима, док су еколошки прописи примењени уградњом резервоара са дуплим плаштом, аутомата за поврат паре и сепаратора за зауљене воде. На објекту је уграђен и мерач протока - савремени систем за мерење висине, количине и густине горива који пружа додатну контролу квантитета и квалитета горива у резервоарима. На бензинској станици се точе све врсте моторног горива, преко савремених аутомата, што уз аутоматизацију објекта, обезбеђује квалитетну и брзу услугу. У оквиру продајног простора налази се продавница снабдевена великим бројем артикала. Ова бензинска станица је отворена 24 часа и опремљена је безбедним паркингом за путничка возила. Вредност инвестиције у бензинску станицу у Нишу износи милион евра, Бензинске станице Крагујевац 2 и Крагујевац 5 су, такође, реконструисане по најсавременијим техничким и еколошким стандардима и потрошачима нуде деривате европског квалитета – евро премијум БМБ-95 и евро дизел, као и БМБ 95, Д2 и аутогас. У склопу допунског асортимана, потрошачима је на располагању богат избор робе широке потрошње и комфор у пријатном кафеу.

Пројекат стварање новог «триколорног» комерцијалног брэнда бензинских станица, НИС је започео ове године. Овај брэнд сада означава визуелно и организационо јединство малопродајне мреже НИС-а, савременост, квалитетну услугу и оптималне цене, поузданост, поштовање потрошача и њихово поверење. Од почетка ове године 10 бензинских станица је преведено у триколор брэнд. До 2014 г. планирано је да око 250 малопродајних објеката буде постепено преведено у овај брэнд. Нови визуелни идентитет бензинских станица задржао је карактеристике старог и препознатљивог брэнда НИС Петрол, док увођење плаве боје у испису означава синергију са брэндом Гаспром њефт.

Наставак сарадње НИС-а и Универзитета у Београду и Новом Саду

БЕОГРАД, НОВИ САД - Трећу годину за редом НИС и универзитети у Београду и Новом Саду обновили су сарадњу потписивањем споразума чији је циљ трансфер знања, развој научно-истраживачког рада и учвршћивање везе између образовања и привреде.

Споразум обухвата активности у сфери образовања и размени знања између Универзитета и НИС-а. То подразумева, са једне стране додатно усавршавање и стицање нових знања запослених НИС-а на универзитетима (МВА студије, специјалистичке студије и бројне обуке за запослене), а са друге, пренос практичног знања студентима и професорима Универзитета од стране стручњака НИС-а.

Као и претходне две године, у оквиру споразума о сарадњи предвиђене су доделе стипендија најуспешнијим студентима ова два универзитета, програм стручне праксе и бројне обуке, тренинзи, радионице, теренске наставе и класична предавања. Осим тога, споразумом је обухваћена и сарадња у области извођења заједничких научно-истраживачких радова, заједнички елаборати и пројекти, како у Србији, тако и на међународном нивоу.

„Сарадња НИС-а и универзитета у Београду и Новом Саду је од изузетне важности како за компанију, тако и за ширу заједницу, јер се савремено пословање данас не може замислити без тесне везе са науком, као ни без сталног усавршавања знања и вештина запослених. Препознајемо нове идеје и подржавамо размену искустава и знања. Задовољство нам је да помогнемо младим стручњацима, али у исто време посвећени смо развоју људских ресурса. Прошле године је у оквиру наше сарадње реализована радна пракса за 70 студената, додељено 11 стипендија, а стручњаци НИС-а су одржали предавања на универзитетима и пружили подршку за учешће на међународним такмичењима. Такође, неки од запослених НИС-а су похађали МВА студије, док је техничку обуку и обуку за здравље, безбедност и заштиту на раду прошло преко 70 радника. Осим тога, у 2011 је у оквиру ове сарадње спроведен

заједнички пројекат истраживања могућности за повећање енергетске ефикасности, коришћењем енергетског потенцијала, и том приликом је кориштен корпоративни пример. У партнерство са универзитетима у Београду и Новом Саду, НИС је инвестирао у 2011. години готово 13 милиона динара. Вредност овогодишње сарадње НИС-а са универзитетима је скоро двоструко виша и износи 22,5 милиона динара, док је за усавршавање запослених предвиђено да компанија издвоји 213 милиона динара“, изјавио је Кирил Кравченко, генерални директор НИС-а.

У оквиру сарадње НИС-а и универзитета у Београду и Новом Саду укључени су факултети који школују кадрове у областима које представљају основ за бизнис компаније и свих њених производних блокова. Годишњи план рада утврђују заједничка Координациона тела у чијем се саставу налазе запослени НИС-а и ова два универзитета.

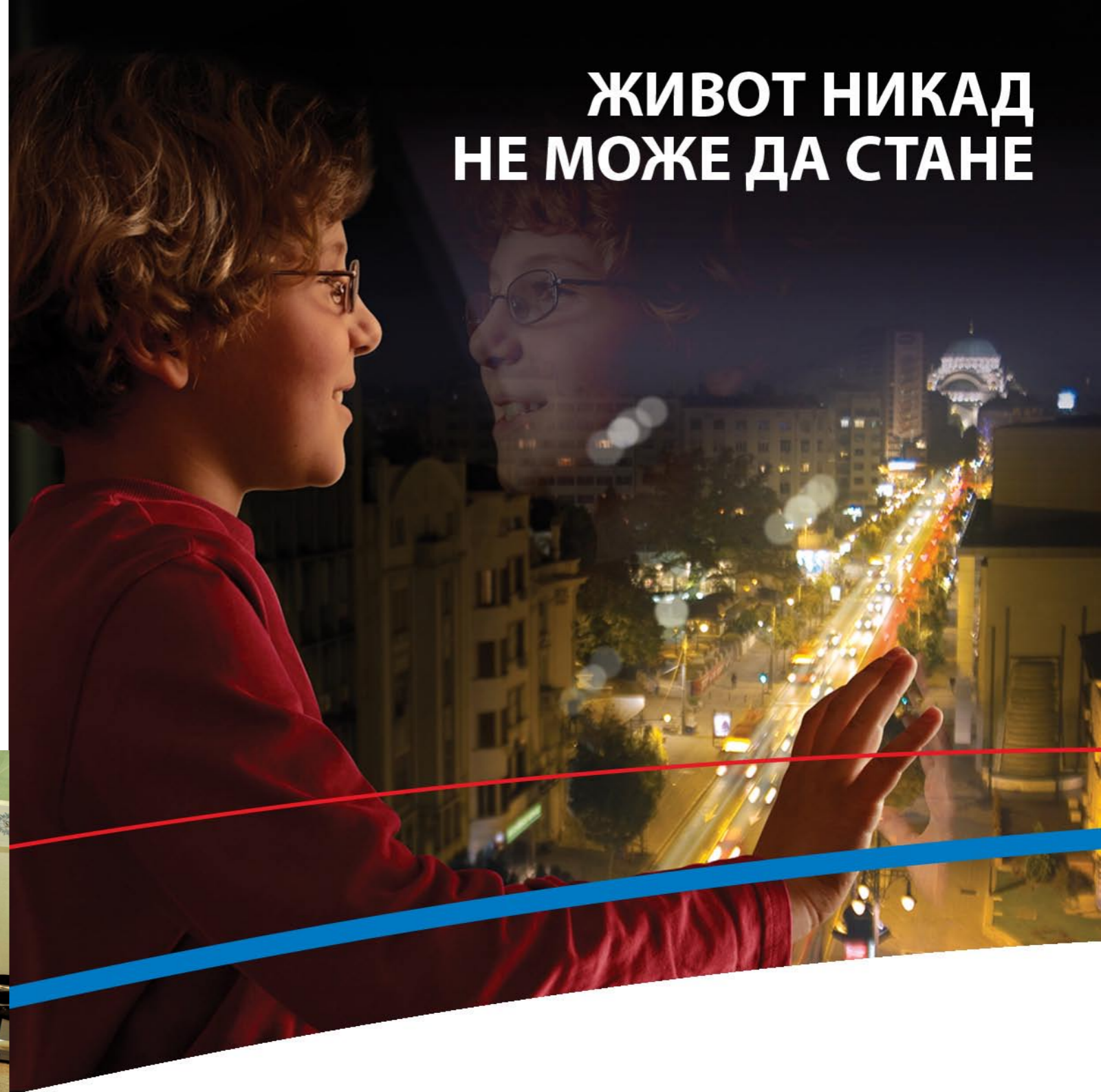
НИС златни спонзор међународне студентске конференције из области геонаука

БЕОГРАД - У оквиру подршке развоју науке и младих талената, НИС је као златни спонзор подржао 3. Међународну студентску конференцију из области геонаука. Скуп који је организовало Српско студентско удружење из области геонаука, одржан је у београдском хотелу «Континентал».

НИС је на свом штанду представио Научно-технички центар (НТЦ), задужен за научно-техничко праћење и развој делатности компаније. Представници Удружења младих специјалиста – струковног удружења НТЦ-а из Сектора за геофизику и Сектора за геологију, које окупља младе стручњаке и помаже им у њиховом професионалном и интелектуалном раду, између осталог, упознали су учеснике скупа –студенте из целе Европе са програмом студентске праксе који ове године организује НИС. Поред бројних предавања водећих светских стручњака из области геонаука, као и специјалних секција, на конференцију су реализовани и пратећи програми.

ЖИВОТ НИКАД НЕ МОЖЕ ДА СТАНЕ

Енергија живота

ЈП „СРБИЈАГАС“ Нови Сад

БЕЗ ИНВЕСТИЦИЈА НЕМА РАЗВОЈА

Ако се у једну реч могу сажети активности Јавног предузећа „Србијагас“ у протеклом тромесечном периоду, онда је то свакако реч инвестиције. Списак завршених пројеката у пролеће 2012. прилично је дуг. Набројаћемо само неке: 12 месних заједница у околини Суботице добило је гас захваљујући новом гасоводу високог притиска до Мишићева и краку тог гасовода према Новом Жеднику, грађани три месне заједнице на подручју Аранђеловца, отварањем Главне мерно-регулационе станице у Орашцу, од недавно имају могућност да користе гас, гасификована су и још три насеља у Панчеву, пуштањем у рад станица „Војловица“ и „Стрелиште“, а гас је стигао и до потрошача у Рачи, где је мрежа, између осталог, изграђена и до фабрике „Јура“, али и до домаћинстава у селима врбаске општине Бачко Добро Поље, Змајево и Равно Село.

Још је више започетих инвестиција у овом кварталу. Нашећемо само веће. То су, управо због вредности посла, пре свих, започети радови на изградњи дистрибутивне гасне мреже у граду Смедереву, чија је укупна вредност око 30 милиона евра. Исто толико вредан је и посао који тек предстоји у градској општини Обреновац, где је недавно потписан Уговор о гасификацији. Следе Чачак, односно Мрчајевци, где је почела изградња Главне мерно-регулационе станице, градска општина Раковица, у чију ће гасификацију бити уложено безмало 8 милиона евра, затим општине Топола и Баточина, као и град Пожаревац, где су, такође, започети радови на гасификацији. Овај подугачак списак прави је доказ да „Србијагас“, и поред тешкоћа изазваних неадекватном ценом гаса и слабом наплатом, и даље не одустаје од инвестиција, које су једини и прави пут до сигурне будућности и одрживог развоја.

Заједничко руско-српско предузеће „СОГАЗ“ ... Азотара ...Агрожив ...

Догађај, који ће итекако утицати на већ поменути будућност „Србијагаса“ свакако је и отварање заједничког руско-српског предузећа у области осигурања „СОГАЗ“ Нови Сад, које је званично почело да ради 23. априла ове године. – Ово је свечан, али и веома важан дан за будућност стратешког партнерства између компанија Гаспром и Србијагас, рекао је том приликом генерални директор националне гасне компаније Душан Бајатовић, најављујући уједно и скори долазак Гаспром банке на српско тржиште.

Резиме пословања од 2008. до маја 2012. године, који је уједно био и резиме мандата прошле Владе, директор Србијагаса изнео је на конференцији за новинаре у Београду. Он је рекао да је математика успеха једноставна и да показује да је забележен позитиван резултат у раду ЈП „Србијагас“, које је за време овог менаџмента учествовало у профит, готово исто толико пута увећало профитабилност по раднику, стабилизовало потрошњу природног гаса и увећало број купаца за 15%. Велику пажњу привукла је и његова конференција за новинаре у панчевачкој Азотари, где је, поред осталог, речено да од момента преузимања те фабрике од стране „Србијагаса“, она послује транспарентно и јавно,

као и да је, захваљујући пословним аранжманима које је иницирао „Србијагас“, то данас предузеће које послује са профитом и које је већ сада спремно да уђе у тржишну утакмицу. О добрим потезима и успеху супсидијара било је речи и на отварању новог дистрибутивног и производног центра компаније „Агрожив“ у Новом Саду. Годину и по дана након што је „Србијагас“ преузео 100% акција те фабрике,

ниво производње подигнут је до максимума, достигнут је врхунски ниво квалитета, а предузеће, у односу на 2011. годину, данас производи више од свих конкурентских фабрика заједно. Предстоји инвестиција од 15,5 милиона евра у нову клиницу,

која ће капацитете ове компаније повећати за 2,5 пута. Директор Србијагаса захвалио је радницима и синдикату „Агрожива“ што су имали поверење у политику државног интервенционизма, који је на примеру те фабрике, како је истакао, дао најбоље резултате. Иначе, заједно са Агроживом, Азотаром Панчево и МСК из Кикинде, Србијагас се ове године представио на Међународном пољопривредном сајму у Новом Саду.

Гасоводна инфраструктура за „ФИАТ“ ...

У овом кварталном резимеу ваља споменути још једну инвестицију, која је, такође, изазвала велику пажњу медија. Наиме, као што је познато, недавно је званично почела да ради фабрика аутомобила „ФИАТ“ Србија. У сусрет том догађају, генерални директор Србијагаса Душан Бајатовић обишао је радове на изградњи гасовода високог притиска Баточина-Цветовевац-Дивостин и градилиште у самом граду Крагујевцу. – Са поносом желим да

кажем да је и „Србијагас“ имао удела у томе да фабрика „ФИАТ“ Србија може да функционише на најбољи и савремен начин, рекао је он и обећао да ће сви гасоводни објекти за „ФИАТ“ бити завршени почетком јула и да је већ оспособљен приврени гасовод до те фабрике. Треба рећи да је у овом периоду, уз помоћ „Србијагаса“ и овог пута одржан Научно-стручни скуп „ГАС 2012“ у Кладову, на ком је оцењено да гасни сектор пролази кроз период трансформације и реорганизације, што се нарочито односи на организацију и власничку структуру. Теме попут Јужног тока, подземних складишта, промена које тек у овом сектору долазе, биле су доминантне.

За крај, као и обично, остављамо активности из домена друштвене одговорности. И овог пута, са високом свешћу о значају тог сегмента пословања, компанија „Србијагас“ може се похвалити да је помогла онима којима је то сигурно било најпотребније. Помоћ су добили један вртић у Новом Саду, заједница „Земља

живих“ Центра за борбу против болести зависности и Епархије Бачке, спортски клубови с подручја три новосадска насеља, као и Завод за хитну медицинску помоћ из Крагујевца и породица Ковинић из Медвеђе.

Директор Бајатовић и лично је помогао из средстава од чланства у управном одбору „Југоросгаса“, тако што је уручио три једнократне стипендије од по 1.000 евра тројници најбољих ученика једне новосадске основне школе и саопштио да ће ову помоћ добити укупно 50 талентованих ђака, који живе у тешким условима. Управо његова хуманост и добротворни рад, али и професионално вођење пословне политике и постигнути резултати у „Србијагасу“ допринели су да он ове године буде један од лауреата годишње награде Привредне коморе Војводине, која му је уручена крајем априла. У знак захвалности за подршку и свесрдну помоћ приликом изградње Српске православне опште гимназије и Духовног центра у Загребу директору и његовом саветнику Драгану Јокићу, почетком јуна уручена су одликовања Кантакузине Катарине Бранковић, чије име гимназија носи. Дакле, низ добрих резултата и друштвено одговорних активности није остао незапажен. На истом курсу компанија „Србијагас“ наставља да плови према новим изазовима.

СРПСКА НАФТНО ГАСНА АСОЦИЈАЦИЈА – СНАГА

САВРЕМЕНА РЕШЕЊА ПОСЛОВНИХ И ТЕХНОЛОШКИХ ПРОЦЕСА У ИНДУСТРИЈИ НАФТЕ И ГАСА

Српска нафтно гасна асоцијација и Привредна комора Србије су организовале стручни скуп под називом: Савремена решења пословних и технолошких процеса у индустрији нафте и гаса. Стручни скуп је одржан у просторијама Привредне коморе Србије, 15. Јуна 2012. године. Циљ скупа је био да укаже на повећање ефикасности пословања, остварене увођењем савремених информатичких решења у пословне токове и процесе. Презентоване су следеће теме: 1) Oracle унапређује пословање у нафтној и гасној индустрији, 2) Приказ Oracle Primavera Contract Management решења, као модела за управљање изградњом двосмерног гасовода „Банатски Двор-Госпођинци“, 3) Ефекти примене ГИС технологије у индустрији нафте и гаса показано на примеру ГИС Србијагас-а, 4) Мултипротокол контролер за управљање процесима на бензинским станицама и терминалима. Кроз презентације компанија које нуде нова технолошка решења и позитивна искуства из праксе, сагледане су могућности које пружају савремене информационо-комуникационе технологије за потребе компанија у области нафтне и гасне привреде.

Прва тема се односила на Oracle продуктни портфолио за нафтну и гасну индустрију. Нагласак је био на предностима које једно свеобухватно, интегрисано решење нуди компанијама из ове индустрије. Такође је указано на погодности које добија управа компанија у погледу олакшаног, правовременог и квалитетног извештавања, анализе и моделовања.

У другој теми скупа је презентован алат за управљање пројектима који је Oracle Primavera Contract Management (CPM) у сарадњи са водећим светским и домаћим инвеститорима и уговарачима развио. Ради се о информатичком моделу за интегрисану подршку управљању инвестиционим пројектима. CPM управљачки модел је у целости локализован и прилагођен домаћем законодавству, а заснива се на Oracle Primavera Contract Management платформи. Захваљујући овом моделу корисник у сваком тренутку имаја приступ неопходним информацијама, пројектној документацији, комуникацији, статусима уговора, подуговора, наручби и промету новца на пројекту. Комплетно решење је засновано на савременој Веб 2 технологији и централизованној бази података која обезбеђује да су подаци доступни одмах након уноса у систем.

Невидљиво присутна.

У оквиру треће теме приказана је примена ГИС технологије у индустрији нафте и гаса, на примеру ГИС Србијагас-а. Ова технологија са свим својим могућностима, у индустрији нафте и гаса, пружа несагледиве предности у односу на све аналогне поступке, у организацији, рационализацији и оптимизацији процеса рада у свим сегментима пословања. У ЈП „СРБИЈАГАС“ је постављен ГИС, на платформи програма МапИнфо Професионал, који се састоји од преко 4500 км геодетски снимљеног гасовода (високог притиска, дистрибутивног гасовода средњег и ниског притиска), на хиљаде припадајућих гасоводних објеката (ГРЧ, ГМРС, МРС, РС, блок станица, ППШ, секционих вентила, објеката катодне заштите и др.), више десетина хиљада објеката потрошача са картографским и геодетским подлогама свих размера окружења, сателитским и орто фото снимцима, и разноразним линковима. ГИС је постављен на серверу ЈП „СРБИЈАГАС“, и сваког тренутка је доступан, са дефинисаним привилегијама, свим запосленим у свим организационим деловима предузећа. Подаци у ГИС-у се перманентно ажурирају, тако да сваки корисник у свим процесима рада (планирању изградње, моделирању, пројектовању, експлоатацији, одржавању, издавању и исходавању услова и сагласности, припрема разних извештаја) има одмах, на свом радном месту, поуздане податке са свих аспеката, о свим сегментима гасоводног система.

Кроз четврту тему је анализирана могућност решавања проблема управљања периферијском опремом на бензинским станицама, интерним бензинским станицама и терминалима: месовита опрема за мерење и напор, опрема различитих произвођаца, различити протоколи, разне верзије истог протокола, разни интерфејси,... Задатак управљања, на сваком од ових објеката, је да се истовремено управља са свом постојећом периферијом, у реалном времену. Предложено је да се овакав задатак решава посебним контролерима, који имају могућност рада са висе различитих уређаја (различитих интерфејсних канала) и висе протокола у исто време. Описан је контролер, који је развио, и развија, ЕТАГ Системи, за потребе управљања и мониторинга на бензинским станицама, интерним бензинским станицама и терминалима. Такође су описане његове техничке карактеристике, и могућности повезивања различитих уређаја, као и план за даљу доградњу контролера, а који је дефинисан захтевима са терена.

Као и приликом претходних стручних скупова које су организовали СНАГА и Привредна Комора Србије, скуп је обележио жив дијалог и корисна размена искустава у унапређењу пословања. Присутни су били учесници на тржишту нафтне и гасне привреде, као што су НИС, АВИА, МОЛ и друге компаније.

Руководство СНАГА

Srpska naftno gasna asocijacija - SNAGA

www.snaga.org.rs

Povežite se, izjasnite se, budite informisani

SNAGA
SRPSKA NAFTNO GASNA ASOCIJACIJA

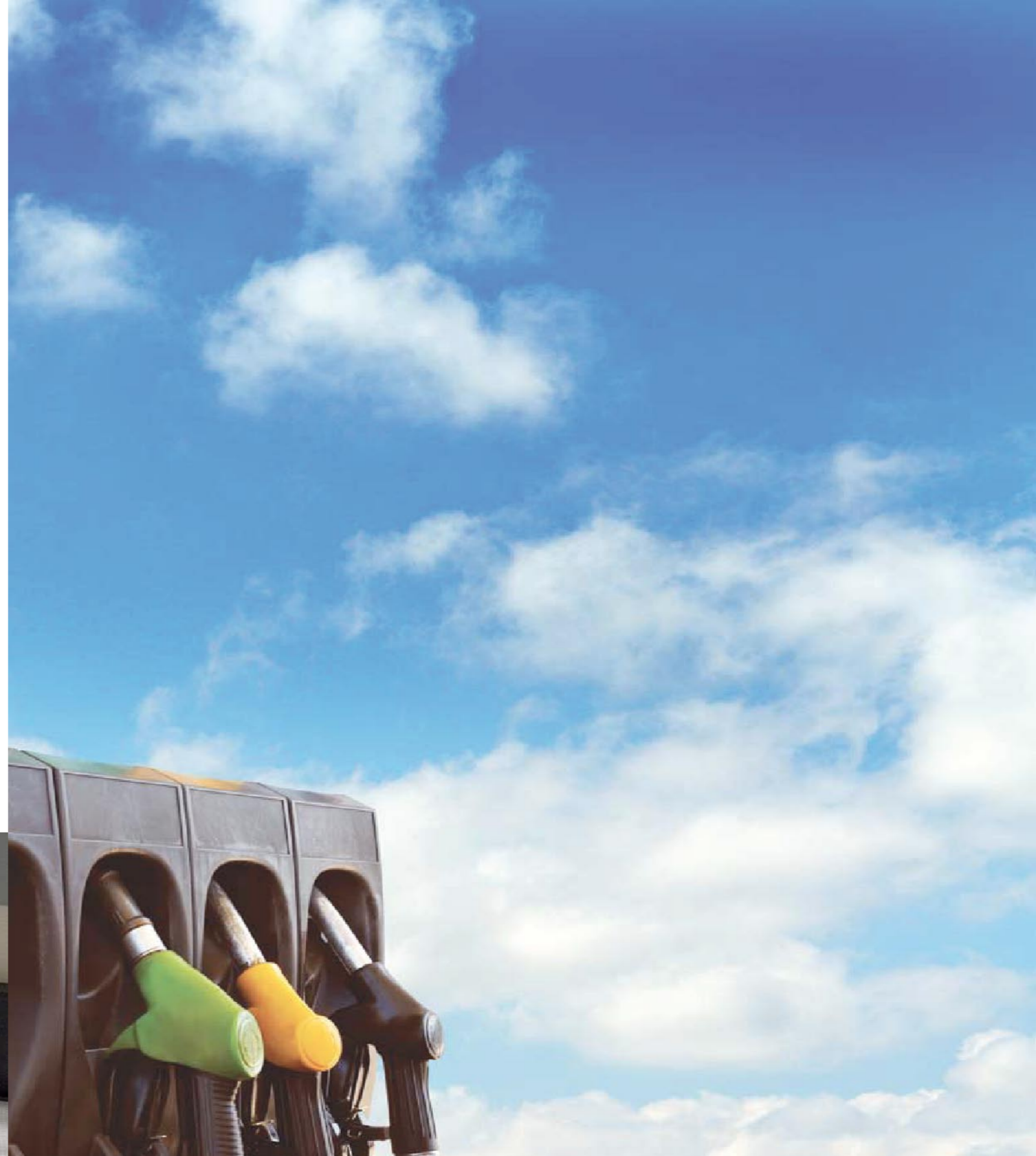

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ

ТЕХНОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Технолошки факултет у Новом Саду је утврдио као један од приоритета инвестиција у периоду 2012–2014. године адаптацију и опремање Лабораторије за контролу производње и квалитета биогорива и течних горива нафтног порекла. Важно је напоменути да у Србији још увек није успостављен систем за надгледање квалитета горива нафтног порекла и биогорива према важећим директивама и одлукама Европске уније. У оквиру система контроле квалитета како течних горива нафтног порекла тако и биогорива, поменута Лабораторија представља би независну лабораторију, опремљену савременим уређајима за тестирање и процену квалитета горива. Предвиђено је да Лабораторија омогући одређивање неких физичко-хемијских карактеристика: бензина (у складу са захтевима стандарда ЕН 228), дизела (у складу са захтевима стандарда ЕН 590), биодизела и биоетанола (стандарди ЕН 14214 и Пр ЕН 15376). Стандардне методе за оцену квалитета бензина, дизела и биогорива захтевају набавку уређаја за примену савремених метода инструменталне анализе. Такве уређаје Технолошки факултет у Новом Саду још увек не поседује, те је планирано да се кроз различите пројекте приступити њиховој набавци. Након набавке уређаја потребно је поставити стандардне методе и обучити запослене за рад на уређајима, те приступити процесу акредитације метода. Лабораторија је осмишљена у погледу капацитета по угледу на сличне лабораторије у свету, с обзиром

на чињеницу да ће захтеви везани за квалитет биогорива и течних горива натног порекла, без обзира на његову намену, врло брзо бити постављени и пред произвођаче у нашој земљи. Технолошки факултет у Новом Саду располаже довољним бројем искусних високостручно обучених сарадника чијим ангажовањем на сложеним и деликатним пословима ове Лабораторије може да се обезбеди брзо савладавање методике рада софистициране опреме и успостављање стандардних метода контроле горива. Стручни потенцијал који Технолошки факултет поседује, гарантује оптимално функционисање Лабораторије за контролу производње и квалитета биогорива и течних горива нафтног порекла. Посебан квалитет овог тима стручњака је способност експертске анализе резултата одређивања која се темељи на вишегодишњем искуству, детаљном познавању одговарајућих производних процеса у индустријским размерама, као и завидној научној компетенцији у конкретnoj области. За потребе рада савремене Лабораторије за контролу производње и квалитета биогорива и течних горива натног порекла Технолошки факултет у Новом Саду намерава да издвоји наменски простор, што би омогућило потпуну аутономност рада Лабораторије и ангажовање њених потенцијала како у научне, тако и едукативне сврхе.

Редакција Билтена:

Главни и одговорни уредник:

проф. др. Слободан Соколовић

Извршни уредник:

Душан Даковић.

Новинар, стручни сарадник:

Владимир Спасић.

Дизајн и прелом:

Мсц. Владимир Делић